

Mənə dəli dedilər

Respublikanın əməkdar artisti Rəhilə Məmmədova

Arzusu hüquqşünas olmaq idi. Özü də ucqar rayonların birində vəkil kimi fəaliyyət göstərmək istəyirdi. Üç il ardıcılıqla konkursa düşdüyündən qəbul ola bilmirdi. İş o yerə çatmışdı ki, artıq universitetə girə bilmədiyi üçün evdə valideyinləri də dilə gələrək onu danlayırdılar. Bu sənətə gəlişi isə təsadüfən olub. Ancaq bir müddət sonra özünü bu sənətdən kənarda görə bilməyib. Teatrın qoxusu burnuna dəyər-dəyməz, yaxşı mənada bu virusa yoluxub. 63 illik ömrünün 36 ilini məhz sənətə, teatra həsr edib. İstedadı ilə bir çox səhnə əsərlərində maraqlı obrazlar qalereyası yaradıb. Sözün əsl mənasında sənətinin fədaisinə çevrilib. Bu sənətdə gözügötürməməzlik, paxıllıq, xəbislik deyiləcək sənət meyarından uzaq bütün xoşagəlməz hallarla üz-üzə qalıb. Hətta təzyiqlər və təsirlər o həddə çatıb ki, obrazları əlindən alınıb, rejissorların bir qismi onunla işləməkdən imtina edib, haqqında şayiələr gəzib və sonda “dəlidir” deyilərək ələ salınıb. Ancaq idrakı və zehni düşüncəsi bütün bunlara qalıb gələ bilib. Sənət yollarında özünü təsdiqləyib. Yaratdığı əsərlərdə hər zaman səhnədə emosional bir aktrisa olaraq ifadə vasitələrində olan lirizm çalarları onun obrazlarında oyun tərzinə bir emosional zəriflik bəxş edib. Aktrisa hər an səhnədə dramatik obrazlarla yanaşı, komediya və ya faciə janrında belə oynasa da oyun tərzini maraqla qarşılanmaqla tamaşaçıların sevimlisinə çevrilib Respublikanın əməkdar artisti Rəhilə Məmmədova.

Rəhilə Zahid qızı Məmmədova 1955-ci il dekabr ayının 17-də Qazax rayonunun Yenikənd kəndində anadan olub. Orta məktəbi 1972-ci ildə elə bu kənddə bitirib. 1972-1975-ci illər ərzində Bakı Yüngül Sənaye Fabrikində işləyib. 1975-1978-ci illərdə Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunun mədəni-maarif şöbəsinin aktyorluq və rejissorluq fakültəsini bitirib. O illəri xatırlayarkən aktrisa deyir: “Mən ümumiyyətlə aktrisa olmaq fikrində deyildim. Baxmayaraq ki, orta məktəbdə oxuyarkən bədii qiraət məndə çox yaxşı idi. Hətta ədəbiyyat müəllimimiz məni sinif-sinif gəzdirib dərsləri şagirdlər qarşısında söylədirdi. Bir gün təsadüfən qəzetlərin birində oxudum ki, Krupskaya adına Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunun mədəni-maarif şöbəsinə qəbul var. Bu zamanlar mən artıq Bakıda əmimgildə qalmaqla Yüngül Sənaye Fabrikində çalışırdım. Bu niyyətimi əlimə dedim. O da dedi ki, sən çox savadlısan. Texnikuma girməyə heç razı deyiləm, həm də texnikuma qəbul pulludur, girə bilməyəcəksən. Yenə də böyük sözünə qulaq asdım. Ancaq evdən xəbərsiz sənədlərimi Krupskaya adına Kitabxanaçılıq Texnikumuna verdim”.

Bu texnikumda aktrisa Rəhilə Məmmədovaya Kamal Əzizov dərslər deyirdi. Kamal Əzizov həm də Gənc Tamaşaçıları Teatrında çalışırdı. Gənc Rəhilənin istedad və bacarığını görən Kamal Əzizov onu Gənc Tamaşaçıları Teatrına tanışlıq məqsədilə dəvət edir. Aktrisa xatirələrində deyir: “Rəfiqəmlə teatra getdim. Kamal müəllim məni teatrı və baş rejissor Ağakişi Kazımovla tanış etdi. Mustay Kərimin “Odu atma, Prometey!” pyesinin məşqləri gedirdi. Biz məşqə baxdıq. Məşqdən sonra onun niyyətini öyrənmək istədim. Dedi ki, sadəcə, elə belə dedim bir teatrı tanış olasan. Bu görüşdən iki-üç gün sonra artıq texnikumda dövlət imtahanları idi. Bu vaxt Kamal Əzizov mənə yaxınlaşıb dedi ki, səni işə götürürük teatrımızda kütləvi səhnələrdə iştirak etmək üçün”.

Texnikumu qırmızı diplomla bitirən Rəhilə Məmmədova bu zaman artıq təyinatını Salyan rayon Mədəniyyət şöbəsinə alır. Ancaq Kamal Əzizovun təkidilə rəhmətlik atası Zahid kişi ilə birgə Mədəniyyət Nazirliyinə gedib İncəsənət İnstitutuna girmək arzusunu bildirərək bir müddətlik möhlət hüququnu istəməklə yenidən Bakıda qalmalı olur. “Bu minvalla razılaşdıq. Gənc Tamaşaçıları Teatrına işə girdim. Bir müddət kütləvi səhnələrdə, epizodlarda çıxışlar etdim. 1975-1978-ci illər idi. Moskva qastroluna da getdim. Qayıtdıqdan sonra rəfiqəmlə birgə İncəsənət İnstitutuna yenidən qəbul üçün işlərimizi verdik. O zaman teatr sənəti ixtisasından imtahan götürən Azərbaycanın mərhum görkəmli teatr rejissoru və pedaqoqu, SSRİ xalq artisti, sənətşünaslıq doktoru, professor Mehdi Məmmədov idi. İmtahanları tam verdim. Hamısından dörd qiymət aldım. Bircə sonuncu imtahandan - Tarix fənnindən beş qiymət aldım. İmtahandan evə gəldim və gördüm ki, mərhum anam gəlib. Qonşular bilirdilər ki, imtahana getmişəm. Ancaq anamdan qorxduğumdan deyə bilmirəm ki, nə etmişəm. Qonşular soruşur arxadan əlimlə beşi göstərirəm. Sonda anama da çəkənə-çəkənə dedim ki, instituta girmişəm. O illərdə ailə üzvlərimiz məni məcbur Texnologiya İnstitutuna göndərmək istəyirdilər. Ancaq mən getmək istəmirdim. İş o yerə çatdı ki, mən attestatımı yandırdım ki, instituta getməyim”.

Beləliklə, Rəhilə Məmmədova 1978-1982-ci illərdə Mirzəğa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutu-

nun dram və kino aktyorluğu fakültəsində təhsilini davam etdirib. Institut illərində hər zaman xalq artistləri Şəfiqə Məmmədova və Hökümə Qurbanovanın səsinin vurğunu olan Rəhilə onların radio tamaşalarını hər gecə maraqla dinləməkdən doymurdu. Gecələri belə yatmayan gənc Rəhilə bu səslərin sehirli aləminə vurğun idi. Bütün bunlara baxmayaraq, Rəhilə Məmmədova təhsili yarımçıq

qoymaq istəyir və sənətdə özünü doğrulda bilməmək qorxusu onu rahat buraxmır. Fikirləri, düşüncələri qarışır və Institut həyatını birdəfəlik tərk etmək istəyir: “O illərdə Azərbaycan Televiziya-sında Əmirhüseyn Məcidovun “Ozan” verilişi vardı. Bu verilişə ilk dəfə olaraq ikinci kursda çəkildim və çox uğurlu oldu. Ancaq bu verilişdən sonra mən İnstitutdan çıxmaq istədim. Nədənə oxumaq istəmirdim. İki dəfə çıxmaq üçün ərizə yazsam da müəllimlərim tərəfindən cırılib atıldı. Bu minvalla Vaqif Abbasov kursumuza sənət müəllimi olaraq gəldi. Mənim bütün olan əyri-əskiklərimi o zaman Vaqif Abbasov aradan qaldırdı. Demək olar ki, bütün günümüz Musiqili Komediya Teatrında, onun yanında olurduq. Bir gündə mən həqiqətən rejissor işini onda gördüm. Məhz aktyorluğu mənə bu şəxs tam mənası ilə sevdirə bildi. İlk işimiz onunla Olvinin “Hər şey bağda-

dır” pyesindən başladı. İkinci kursda heç zaman bütöv tamaşa hazırlanmır. Ancaq Vaqif Abbasov bu pyesi bizimlə işlədi. Məhz bu quruluş bizim kursumuz üçün çox uğurlu oldu. Sonra Faiq Zöhrabov “Laçın yuvası”na quruluş verdi. 1978-1982-ci illərdə İncəsənət İnstitutunu bitirdim. Vaqif Abbasovun vəfatı xəbəri isə mənə çox pis təsir etdi. Bu insan sənətdə məni mənim özümə tanıtdıra bildi”.

1982-ci ildə Universiteti bitirdiyi ili təyinatını Şəki Dövlət Dram Teatrına alan aktrisa - hər zaman Şəki mənim üçün daha çox doğma olub - deyir. Aktrisanın elə ilk günlərdən bu teatrın səhnəsində daha çox pərəstişkarları olub. Həm də bu teatra təyinatı mərhum Vaqif Abbasovun xatirəsinə görə aldıklarını söyləyir. O illəri xatırlayan Rəhilə Məmmədova bu gün də söhbətlərimiz zamanı çox böyük maraqla, ararib qəhər boğazını boğsa da, gözləri yaşarır və yenə də böyük həvəslə gənclik illərindən danışır: “Ayişad, mərhum Ələkbər Hüseynov, mən və Zənfira Şəkiyə getdik. Əslində təyinat verildəndə mərhum rektorumuz Aslan Aslanov məni buraxmırdı. O istəyirdi ki, mən Bakı teatrlarının birinə təyinat alım. Mən bu zaman dedim ki, biz rəhmətlik Vaqif Abbasova söz vermişik. Qala bilmərəm. Aslan Aslanov

mənə dedi ki, Bakıda olan teatrların hansını istəyirsənsə seç. Hətta Kinostudiya-da da işlə təmin olunmağına köməklik edirəm. Tədris Teatrında da əlavə iş satı və İnstitutda isə dərslər deyə bilərsən. Qəribə bir məqam idi ki, mənim üçün bu qədər uğurlu təkliflər vardı. Ancaq mən bunların hamısının üstündən xətt çəkib, Şəkini seçdim. Şəkidə bizi çox yaxşı qarşıladılar. Allah Hüseynağa müəllimə qəni-qəni rəhmət etsin”.

Rəhilə Məmmədova Şəki Dövlət Dram Teatrına gələn kimi mərhum rejissor, respublikanın əməkdar incəsənət xadimi Hüseynağa Atakişiyevin diqqətini cəlb edir. Buna görə də aktrisa ilə ilk gündən səhnədə işləmək qərarına gəldiyindən ona M. F. Axundzadənin “Sərgü-zəşt-i-vəzir-i-xani-Lənkəran” komediya-sında Şölə xanım obrazını həvalə edir. Aktrisanın ilk debütü uğurlu olur. Daha sonra U. Şekspirin “Romeo və Cülyetta”

faciəsində Ledi Kapulletti obrazı ona həvalə olunur. Ardınca isə S. Rəhmanın “Toy” komediyasında Zalxa obrazı onun bir aktrisa olaraq istedadını nümayiş etdirir.

Tarixi faktlarda 1591 və ya 1592-ci illərdə qələmə alınması bildirilən Uilyam Şekspirin məşhur “Romeo və Cülyetta” faciəsinin məşq proseslərini xatırlayan Rəhilə Məmmədova deyir: “Bu obraz məndə heç alınmırdı. Hər dəfə də deyirdim ki, mən bu yaşımnda Şekspir dramaturgiyasına hazır deyiləm. Mən etiraf etməyi hər zaman bacarıram. Hüseynağa müəllim məni bir gün otağa çağırıb dedi ki, bu obrazı səndən alıb bir başqasına verə bilərəm. Ancaq bununla da bir aktrisa kimi səni məhv etmiş olaram. Ona görə də öz obrazın üzərində işlə. Hüseynağa müəllimin bu sözü mənə çox pis təsir etdi”.

Aktrisa bu söhbətdən sonra obraz üzərində böyük əzmlə çalışmağa başlayır. Rejissor Hüseynağa Atakişiyev də aktrisanın gücünə inanır. Belə də olur. Obraz aktrisa tərəfindən elə ilk baxışda-cə maraqla qarşılanır və teatr ictimaiyyəti bu obrazın mahir ifaçılarından biri kimi Rəhilə Məmmədovani qeyd edirlər. Daha sonra Anarın “Sizi deyib gəlmisəm” pyesində Həmidə xanım surəti də onun uğurlu səhnə obrazlarından birinə çevrilir.

Aktrisa taleyini 1986-cı ildən Gəncə Dövlət Dram Teatrına bağlayır. “Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah”da Xanpəri, “Oqtay Eloğlu”da Tamara, “Solğun çiçəklər”də Gülnisə, “İnsan ömrü bir nəğmədir”də Sara, “Bəraət”də Mirvari, “İntizar”da Nigar, “Yel Əhmədin bəyliyi”də Pəri, “Ayının qış yuxusu”da Küpəgiren qarı, “Məhəbbətin qənimi”də Gülzar xala, “Mahını dağlarda qaldı”da Fəxrəndə, “Qanun dəllali”nda Sona, “Bu dünyanın adamları”nda Sevrə, “Unuda bilmirəm”də Səadət xanım, “İtkin gəlin”də Zümrəyin anası, “Unutmaq istəyirəm”də Ülviyyə, “Fosforlu Cevriyyə”də Şəfiqə, “Tələ”də Florens, “Gözləçilər”də Məhtab, “Ağ bayraqlar”da Ana surətləri Rəhilə Məmmədovanın maraqla yaradılan və uğurlu səhnə taleyi yaşayan obrazları silsiləsinə daxildir. Rəhilə Məmmədova bu gün də Gəncə Dövlət Dram Teatrına ilk gəldiyi günləri xatırlayarkən deyir: “Nə qədər istedadla sahib olsam da hər zaman qocaman səhnə ustalarından öyrənməyə çalışmışam. Mən bu teatra gələndən sonra altı ay ancaq otu-

rub tamaşalara baxırdım. Burada elə tamaşalar vardı ki, mən aktyor ifalarına baxarkən zövq alırdım. Bu gün də tamaşalarımıza baxıram. Düzdür, indi də gözəl tamaşalarımız var. Ancaq o dövrün tamaşalarının yerini heç nə vermir. Ötən tamaşalarımızda bir istilik vardı. İnsanlara yaxınlıq, doğmalılıq vardı. Bu teatrdə sonralar xalq artistləri, mərhum qocaman səhnə ustalarımız olan Sədayə Mustafayeva, Rəmziyyə Veysəlova ilə tərəf müqabili olduqda səhnədə yaşayırdım”.

Sözsüz ki, istedad yolunda çətin günlər də az deyil. Yaradıcılığına kölgə salmaq, onu əzmək, hətta uğurlu obrazlarının belə nəzərə alınmaması, təzyiqlər və təqiblər də olub. Ancaq bədrəməyib. Əksinə bütün olan haqsızlıqlara qarşı dözüb, sənətini və yaradıcılığını sübut edib. Aktrisa o illəri xatırlayarkən ötənlərə gülür və deyir: “1990-cı illərdə bir müddət bu teatrdə mənə qarşı haqsızlıqlar başladı. Sanki repressiya dövründə idim. Yaxşı yadımdadır, Əlibala Hacızadənin “İtkin gəlin” pyesində Zümrəyin anası obrazını xalq artisti Rəmziyyə Veysəlovadan sonra mənə verdilər. Ancaq obraz həvalə olunsada, sözlərini əzbərləmək üçün vermədilər. Heç yadımdan çıxmaz. Xalq artisti, mərhum sənətkarımız Rəmziyyə Veysəlova məni öz evinə çağırıb, obrazın həm sözlərini, həm də əlimdən tutub mizanlarını mənə öyrətdi. Həmin axşamı gəlib tamaşanı oynadım. Səhnədə həddən artıq tələbkər bir tərəf müqabilim olan xalq artisti Sədayə Mustafayeva ilə oynamaq mənim üçün böyük imtahan demək idi. Mən buna baxmayaraq, bu imtahandan çıxdım. Hətta teatrın o zamanlar baş rejissoru və bu tamaşanın quruluşçu rejissoru olan Yusif Bağirov gəlib dedi ki, tamaşada heç bilmədi ki, Rəmziyyə Veysəlova yoxdur. Sanki o özü oynadı bu səhnəni yenə də. Mən bu gün qocaman səhnə ustaları olmasa idi, səhnənin uğurunu heç vaxt bölüşə bilməzdim. Düzdür, hətta döyüldüyüm, söyüldüyüm günlər də olub. Hətta mənə bu teatrdə dəlidir də dedilər. Amma... Məni tanımaq üçün mən olmağı bacarmaq lazımdır. Bu həyatda heç kimə pislik edə bilmirəm”.

**Anar Burcəliyev
Teatrşünas**